Viite: Eduskunnan ympäristövaliokunnan kuuleminen 28.9.2016 hankintamenettelyä koskevasta lainsäädännöstä (HE 108/2016 vp)

Eduskunnan ympäristövaliokunnan hankintalakikuulemisessa 28.9.2016 puheenjohtaja Hassi on tiedustellut seuraavaa: Suomen kierrätysaste ei ole noussut. Johtuuko se siitä, että kuntien jäteyhtiöillä on ollut markkinaehtoista toimintaa?

Kuntaliitto on kuulemisessa luvannut toimittaa kysymykseen liittyen kirjallisesti lisämateriaalia.

Vastaus esitettyyn kysymykseen

Nykytilasta

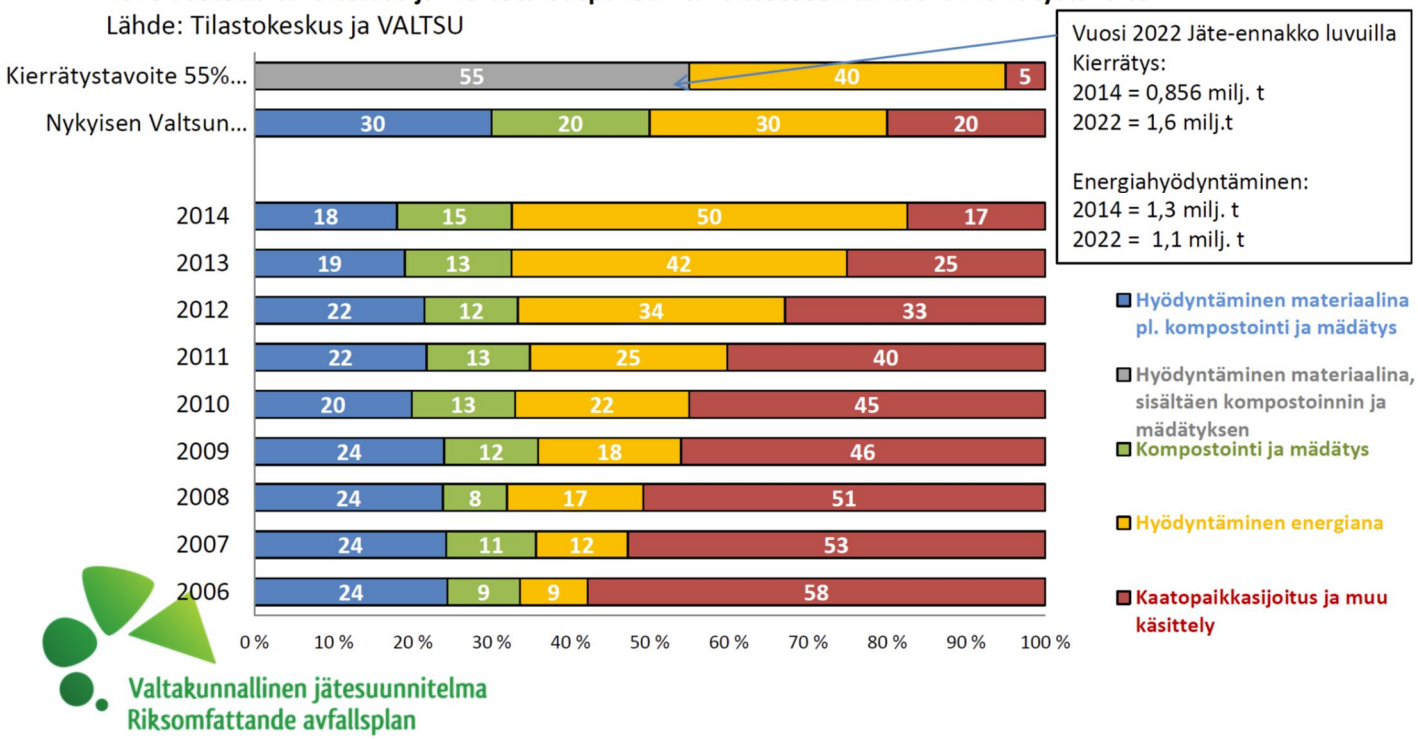
Suomen yhdyskuntajätteen kierrätysaste ei ole noussut toivotusti viimeisen 10 vuoden aikana, vaan on pysynyt sitkeästi noin kolmanneksen tasossa. Yhdyskuntajätteitä syntyy niin asumisessa ja julkisessa toiminnassa (kuntien vastuulla) sekä elinkeinotoiminnassa (elinkeinonharjoittajan vastuulla, käytännössä yksityisten jätehuoltoyritysten hoitamana). Lisäksi yhdyskuntajätteistä helpoimmin kierrätettävä osa kuuluu tuottajien vastuulle tuottajavastuujärjestelmän perusteella.

Yhdyskuntajätteen materiaalina hyödyntämisen tavanomaisimmat perusjakeet ovat yleensä olleet paperi, kartonki, lasi, metalli ja biojätteet sekä viime aikoina muovi. Kierrätys voidaan erotella biojätteiden kompostointiin ja mädätykseen ja muuhun materiaalikierrätykseen. Kun tarkastellaan biojätteitä, voidaan todeta, että biojätteiden kierrätys on ollut kasvussa viimeisen 10 vuoden aikana lähinnä kuntien mahdollistamien investointien ja kiristyneiden (kuntavastuulliseen osaan kohdistuneiden) jätehuoltomääräysten vuoksi. Jätehuoltomääräysten vaikutus näkyy viiveellä, joten kaikkia viime aikojen muutoksia ei ole vielä tilastoissa edes nähtävänä.

Mitä tulee muuhun materiaalikierrätykseen, voidaan todeta sen osan kierrätysasteen laskeneen. Osa laskusta selittynee yksinkertaisesti siitä, että paperinkulutus ja siten myös kierrätykseen kerätyt paperimassat on ollut voimakkaassa laskussa sähköistymisen, esim. digilehtien, johdosta. Tilastojen mukaan paperin toimitukset kotimaahan (t) ovat olleet 541 000 tonnia vuonna 2005 ja vastaavasti 318 454 tonnia vuonna 2015. Siten paperin osuus myös yhdyskuntajätemäärästä on laskenut. Toisaalta pakkausjätteiden (kartonki, lasi, metalli ja muovi) tuottajavastuujärjestelmän muutostilanne, pakkausjäteasetuksen viivästyminen sekä järjestelmän käyttöönoton siirtäminen ovat luoneet viimeisen kuuden vuoden ajaksi jätehuollon järjestämiseen välivaiheen, jossa mikään taho, niin yksityinen kuin kunta ei ole investoinut järjestelmien kehittämiseen, koska vastuut ja tuottajavastuun keräysvelvoitteen laajuus ovat olleet epäselviä.

Yhdyskuntajätteen %-jakautuminen hyödyntämiseen ja käsittelyyn vuosina 2006-2014 sekä vuodelle 2016 asetettu tavoitetaso ja kiertotalouspaketin tavoitteeseen tähtäävä kierrätystavoite

Lähde: Tilastokeskus ja VALTSU

Valtakunnallinen jätesuunnitelma
Riksomfattande avfallsplan

Vuoden 2007 jätelain muutoksessa kunnan vastuulta siirrettiin yhdyskuntajätteiden osalta pois vastuu elinkeinoelämän jätteistä. Tätä aiemmin kunnan jätehuollon järjestämisvastuulla olivat asumisen jätteiden lisäksi kaikki asumiseen rinnastettavat teollisuuden ja palvelutoiminnan jätteet. Tuolloin kunnan vastuupiiristä poistui noin 20 % yhdyskuntajätteistä. Muutos ei ole näyttänyt ainakaan kiihdyttävän ko. jätteiden materiaalikierrätystä tilastojen mukaan.

Kuntien jätehuoltomääräysten toimivalta ulottuu pääsääntöisesti vain sen järjestämisvastuulla oleviin toimintoihin. Jätelain muutoksessa 2012 viimeistään elinkeinoelämän jätteet siirtyivät kuntien jätehuoltomääräysten ulottumattomiin, jolloin lajittelu on jäänyt vain yritysten oman ympäristötietoisuuden varaan. Yritysten yhdyskuntajätehuollon neuvonta ei myöskään kuulu kunnille, vaan ELY-keskuksille, joilla sitä ei resurssien puutteen vuoksi oikeastaan ole ollut.

Yritysten kierrätyskelpoista jätettä, mm. pakkausjätettä, ohjautuu nykyään erillisessä energiajätteen keräyksessä esim. REF:n valmistukseen, koska se on usein edullisin vaihtoehto. Mikäli ko. energiajätteen erilliskeräystä rajoitettaisiin, voidaan arvioida, että yhdyskuntajätteen kierrätys voisi lisääntyä nykyisestä useilla prosenteilla.

Esim. artikkeli Keski-Uusimaa -lehdessä 1.12.2015

TÄSTÄ PUHUTAAN

Pakkausjäte sujahtaa pian lämpökattilaan

Fortum suunnittelee polttoainevalikoiman laajentamista voimalaitoksella.

Anne Sirvio
anne.sirvio@media.fi

ANTON SOINNE

Jouni Heikkinen näyttää, kuinka hevosenlanta muuttuu energiaksi Järvenpään voimalaitoksella.

JÄRVENPÄÄ | Fortum suunnittelee polttoainevalikoiman laajentamista Järvenpään voimalaitoksella. Se hakee parhaillaan muutosta voimassa olevaan ympäristölupaan Etelä-Suomen aluehallintovirastolta.

– Laitos tuottaa jatkossakin sähköä ja lämpöä suurimmaksi osaksi uusiutuvasta, kotimaisesta puu- ja metsähakkeesta, kertoo **Tero Era** Fortumilta.

Tavoitteena on hyödyntää sähkön ja lämmön tuotannossa kaupoissa ja teollisuudessa syntyvää kierrätyspolttoainetta eli paperia, pahvia, puuta ja muovia.

Kierrätyspolttoaineen osuus tulee olemaan korkeintaan 20 prosenttia Järvenpään voimalaitoksella käytettävistä polttoaineista.

Eran mukaan kierrätyspolttoaine on kotimaista ja tulee lähialueelta. Kierrätyspolttoaineen käyttö ei aiheuta hajuhaittoja eikä roskaantumista, sillä kuljetus ja syöttö voimalaitoksen kattilaan tehdään katetussa ja suljetussa tilassa.

– Kokeilussa on myös hevosen kuivikelanta energiantuotannossa. Kehitämme uutta kiertotalouskonseptia, jossa käytämme hevosen kuivikelantaa lämmön ja sähkön tuotannossa, Era lisää.

Polttoaineen kaupallinen hyödyntäminen Järvenpäässä alkaisi suunnitelmien mukaan vuoden 2016 aikana. Ympäristölupahakemuksessa sekä kierrätyspolttoaineet että hevosen kuivikelanta luokitellaan jäteperäisiksi polttoaineiksi.

Hevosenlannan polttamista Järvenpäässä on jo kokeiltu.

– Lannalle on maaliskuun loppuun kestävä koetoimintalupa Järvenpäässä.

Jäteperäisten polttoaineiden vastaanottoa ja käsittelyä varten laitosalueelle rakennetaan uusi vastaanottoasema, kuljetin ja siilo. Polttoaineet tuodaan autokuljetuksina, joissa polttoaine voi olla irtotavarana tai paalattuna.

Tuhka

- Tuhka on määrältään merkittävin laitoksen toiminnassa syttyvä jäte.
- Koska jäteperäisten polttoaineiden osuus kattilan polttoaineista on pieni, vaikuttaa se vain hieman lento- ja pohjatuhkan määrään ja laatuun.
- Vuonna 2014 lentotuhkaa syntyi 2 542 tonnia ja pohjatuhkaa 526 tonnia. Tuhka hyödynnetään maanrakentamisessa mahdollisuuksien mukaan.
- Päästöt ilmaan eivät lisäänny nykyisestä. Uudet polttoaineet eivät lisää liikennettä. Lisäksi laitosalueelle sijoitetaan repijä, kuljettimet ja murskain. Jätteiden murskain on sisätiloissa.

Kierrätyksen suhteesta markkinatoimintaan

Syyt kokonaiskierrätysasteen muuttumattomuuteen ovat kovin moninaiset eikä siksi voida todeta, että kierrätysasteeseen olisi vaikuttanut haitallisesti jäteyhtiöiden rajattu markkinoilla toimiminen. Ongelma on se, että monille jätteille ei ole ollut eikä vielä ole riittävästi kierrätysmarkkinoita.

Päinvastoin, jäteyhtiön toiminta voi edistää yleisesti kierrätystoimialan yritysten toimintaa tarjoamalla ko. yrityksille täydentävää käsittelyä. Tällöin yhteistyö kunnan kanssa mahdollistaa myös uusien, pienempien yritysten pääsyn jätehuoltomarkkinoille. Kyse ei välttämättä tällöin ole yhdyskuntajätteestä, vaan esimerkiksi rakennus- ja purkujätteiden lajitteluun erikoistuneen yksityisen yrityksen toiminta on mahdollista, kun sillä on käsittelyprosessissa syntyvälle lajittelurejektille sijoituspaikka kunnan jätelaitoksella. Lisäksi kunnan jätelaitos, jolla on esimerkiksi tarjolla rakennusjätteiden rejektien lajittelulaitos, pystyy vielä aiemman lajittelun lisäksi, erottelemaan loput esim. vaikeasti erotettavat metallit kierrätykseen sekä energiaksi kelpaavat jakeet polttoon.

Tilanteessa, jossa kunnat ovat tarjonneet jätteenkäsittelykeskuksissaan yksityisille yrityksille kierrätysalueita käyttöön, syntyy myös synergiaetuja samankaltaisten toimintojen hyötyessä toinen toisistaan. Kuvatun kaltainen yhteistyö kuntien jätelaitosten kanssa on mahdollistanut esimerkiksi kipsilevyjen ja kattohuopien kierrättämisen aloittamisen Suomessa ja jälleen uusien markkinatoimijoiden ja uudenlaisten innovaatioiden pääsyn markkinoille.

Jos sidosyksikköasemassa olevien jäteyhtiöiden toimintaa olennaisesti rajoitettaisiin ehdotetun hankintalain mukaisesti, saattaisivat tällaiset edellä kuvatut toiminnot jäädä kokonaan kunnallisten jätelaitosten toimintojen ulkopuolelle. Siksi jätelaitosten toiminnassa tulee mahdollistaa myös muun kuin lakisääteisen yhdyskuntajätteen vastaanotto ja käsittely.

Lisätietoja:

Tuulia Innala, erityisasiantuntija, Suomen Kuntaliitto/ Alueet ja yhdyskunnat -yksikkö, tuulia.innala@kuntaliitto.fi, p. 040-572 2120, (jätehuoltoon liittyen)

Katariina Huikko, johtava lakimies, Suomen Kuntaliitto/ Lakiasiat -yksikkö, katariina.huikko@kuntaliitto.fi, p. 050-566 4327 (hankintalakiin liittyen)